

УДК 338.45:664

Сагайдак О.М.*здобувач кафедри менеджменту, управління проектами і логістики
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури***Штанько Л.О.***кандидат економічних наук,
доцент кафедри прикладної економіки
Українського гуманітарного інституту,
доцент кафедри фінансів
Національного університету харчових технологій*

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу рівня економічної безпеки на основі використання методик оцінки її фінансової складової. У роботі проведена оцінка стану кондитерської промисловості України з визначенням умов забезпечення економічної безпеки на рівні макросередовища кондитерського підприємства. У статті зазначені проблеми, що є основними загрозами забезпечення продовольчої безпеки галузі.

Ключові слова: економічна безпека, фінансова складова економічної безпеки, методика оцінки економічної безпеки, кондитерська промисловість.

Sagajdak O.H., Shtanko L.A. ПРОБЛЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ КОНДИТЕРСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УКРАИНЫ

Статья посвящена анализу уровня экономической безопасности на основе использования методик оценки ее финансовой составляющей. В работе проведена оценка состояния кондитерской промышленности Украины с определением условий обеспечения экономической безопасности на уровне макросреды кондитерского предприятия. В статье указанные проблемы, которые являются основными угрозами обеспечения продовольственной безопасности отрасли.

Ключевые слова: экономическая безопасность, финансовая составляющая экономической безопасности, методика оценки экономической безопасности, кондитерская промышленность.

Sagajdak O.M., Shtanko L.O. THE PROBLEMS OF PROVIDING OF ECONOMIC SECURITY CONFECTIONERY INDUSTRY IN UKRAINE

The paper is devoted to the analysis the level of economic security through the use of valuation techniques of financial component. This paper evaluated the state of the confectionery industry in Ukraine with conditions to ensure economic security at macro environment of confectionery company. In the article mentioned problems that are major threats to food security industry.

Keywords: economic security, the financial component of economic security, economic security evaluation methodology and confectionery industry.

Постановка проблеми. У 2013 році харчова промисловість за обсягами виробленої та реалізованої продукції вийшла на перше місце серед усіх галузей промисловості. Питома вага реалізованої продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів у загальному обсязі реалізованої промислової продукції в Україні за 2013 рік склала 19,5%. Важливе місце в структурі виробництва харчових продуктів займає кондитерська промисловість. Хоча галузь досить динамічно розвивається, підприємства стикаються з низкою проблем, які створюють загрозу для їх економічної безпеки. Оцінка останньої є достатньо складним процесом, що передбачає врахування безлічі факторів, що впливають на виробничо-господарську діяльність підприємства. Тому, оцінка економічної безпеки та виявлення проблем, що перешкоджають досягненню її нормального рівня, є надзвичайно актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням оцінки економічної безпеки в частині фінансової безпеки присвячені роботи Л.Г. Мельника і О.І. Карінцевої [5] і С.І. Ільяшенко [1]. Автори пропонують оцінювати фінансову безпеку підприємства на основі аналізу його фінансової стійкості та достатності оборотних засобів для здійснення виробничо-збутової діяльності. Автори Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьова, О.М. Ляшенко [2] пропонують в якості критерію безпеки використовувати чистий прибуток. Оцінка здійснюється на основі порівняння з мінімальним при-

бутком, необхідним для простого відтворення. Автор Ю.В. Шутяк [7] пропонує відтворювальний підхід до оцінки економічної безпеки. Отже, наявність різних методик вимагає здійснення порівняння результатів для формулювання більш достовірних висновків.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати основну мету дослідження, яка полягає в проведенні економічної характеристики кондитерської галузі як макроскладової економічної безпеки підприємства та в здійсненні порівняльної оцінки фінансової складової економічної безпеки на основі відомих методик із визначенням основних проблем підприємств галузі, що є загрозами економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кондитерська галузь займає значну частину в харчовій промисловості України. Український ринок кондитерських виробів – один із найбільш розвинутих у вітчизняній харчовій промисловості, який протягом 2005-2013 рр. розвивався досить динамічно.

За даними міжнародної дослідницької компанії TNS, кожний українець з'їдає приблизно 2 кг шоколаду. Ця цифра менша східноєвропейського рівня щорічного споживання в 4-5 кг шоколаду на душу населення. Для прикладу, у Росії цей показник вищий – 5 кг. У Західній Європі та США – 5-6 кг шоколаду на рік. Середньостатистичний житель Швейцарії споживає понад 13 кг шоколадної продукції на рік.

Ринок кондитерської продукції умовно ділиться на три основних сегменти: цукристі, борошняні і шоколадні вироби. Найзначніший сегмент – цукристі кондитерські вироби (карамель, драже і цукерки). Сегмент борошняних виробів (печива, вафлі, торти і крекери) займає до 38,6% всього обсягу продукції, а сегмент шоколадних виробів – 5,7%. Практично всі товарні групи кондитерської промисловості розвиваються завдяки освоєнню виробниками нових рецептур і поліпшенню технологічного обладнання.

В останні роки найпомітніше розширився асортимент шоколаду плиткового (за рахунок пористого і високоякісного тонкого); шоколадних цукерок (завдяки розвитку пралінових начинок); шоколадних батончиків (особливо вафельної групи); рулетів, бісквітів (у тому числі бісквітного печива), глазурованого печива й печива з начинкою.

Упродовж багатьох років, починаючи з серпня-вересня, у кондитерській промисловості спостерігаються сезонні тенденції нарощування виробництва і розширення асортименту в кожній із товарних груп.

Події другої половини 2013 року та 2014 року негативно вплинули на стабільність ринку кондитерських виробів. Останнім часом ситуація на кондитерському ринку продовжує зазнавати змін.

Структуру реалізованої промислової продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів за 2013 рік наведено на рис. 1.

Як бачимо з рис. 1, виробництво какао, шоколаду та цукристих кондитерських виробів у 2013 році склало 7,1% у загальному об'ємі. За 2013 рік, у порівнянні до 2012 року, зменшено обсяги виробництва наступних видів продукції: шоколаду та готових харчових продуктів, що містять какао – на 2,7% (вироблено 328 тис. тонн); – виробів кондитерських цукрових (у т.ч. білий шоколад), що не містять какао – на 8,7% (вироблено 197 тис. тонн).

Суттєвий вплив на зменшення обсягів промислового виробництва також мало значне зниження обсягів виробництва цукру білого кристалічного бурякового (на 41,1%, вироблено 1263,4 тис. тонн). Цей спад об'єктивно можна пояснити перевиробництвом цукру в 2012 році та, як наслідок, зменшенням посівів цукрових буряків у 2013 році.

Індекси виробництва продукції харчової промисловості за окремими видами за січень-вересень 2014 року (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя) наведено в таблиці 1.

Як видно з даних таблиці, виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів має в 2014 році найнижчий індекс виробництва – 77,2%. Обсяг реалізованої промислової продукції цукру, ка-

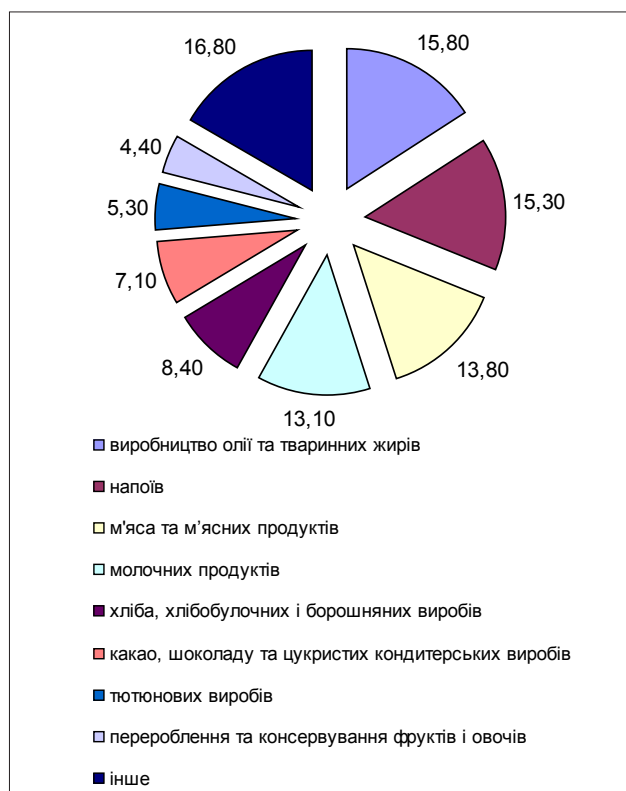

Рис. 1. Структура реалізованої промислової продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів за 2013 рік, %

као, шоколаду та цукрових кондитерських виробів за січень-вересень 2014 року (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя) становив 10208,0 млн. грн. [9]

У 2012 – 2013 рр. дві третини всього ринку і три чверті експорту контролювали 9 виробників кондитерської галузі, а саме: «Roshen», «АВК», «Конті», «Світоч» (Nestle), «Kraft Foods Україна», «Бісквіт-Шоколад», «Житомирські ласощі», «Полтавакондитер», «Світ ласощів» та ін. [4, с. 15]. Проаналізуємо рівень економічної безпеки на прикладі одного з виробників.

ПАТ «Полтавакондитер» – одне з небагатьох підприємств кондитерської промисловості, яке не зазнало збитків протягом 2007-2011 років, коли прокотилася попередня хвиля економічної кризи. Саме тому з метою аналізу умов забезпечення економічної безпеки підприємств кондитерської галузі, було обрано дане підприємство.

Таблиця 1

Індекси кондитерської продукції та цукру за окремими видами за січень-вересень 2014 року (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя), %

Виробництво	Вересень 2014 р. до серпня 2014 р.	Вересень 2014 р. до вересня 2013 р.	Січень-вересень 2014 р. до січня-вересня 2013 р.
Виробництво харчових продуктів	138,2	115,7	104,0
Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання	100,3	89,5	94,3
Виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання	105,9	68,0	82,9
Виробництво цукру	2833,3	511,4	296,3
Виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів	90,7	58,8	77,2

Джерело: [8]

Публічне акціонерне товариство «Полтавакондитер» було створене на базі орендного підприємства Полтавська кондитерська фабрика. З метою збільшення торгівельної мережі воно заснувало ТОВ «ТД «ДОМІНІК-ПОЛТАВА» (м. Полтава), а також за участю сторонніх осіб такі юридичні особи: ТОВ «ТД «ДОМІНІК» (м. Дніпропетровськ), ТОВ «ТД «ДОМІНІК-КИЇВ» (м. Київ). Товариство має розгалужену мережу фірмових магазинів у Полтавській області. До основних видів діяльності ПАТ «Полтавакондитер» відносяться виробництво какао, шоколаду та цукристих кондитерських виробів; виробництво сухарів, печива, пирогів і тістечок тривалого зберігання; оптова торгівля цукром, шоколадними та кондитерськими виробами.

Основні види продукції, які виробляє Товариство – шоколад, цукерки, печиво, зефір, карамель, халва. Основними ринками збуту продукції є Грузія, Казахстан, Росія, Таджикистан, Киргизія, Азербайджан, Молдавія, Туркменія, Білорусія, Узбекистан, інші країни (Литва, Румунія, Ізраїль, Естонія, Латвія). Істотна доля продажу здійснюється через дистриб'юторів, з якими укладаються довгострокові договори.

Проведено оцінку поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки ПАТ «Полтавакондитер» і наведено в таблиці 2.

Важливим показником оцінки фінансової складової є оцінка показника рентабельності діяльності підприємства, представлена на рисунку 2.

Методику оцінки економічної безпеки в частині фінансової безпеки розглянуто в роботах Л.Г. Мельника і О.І. Карінцевої [5, с. 96] і С.І. Ільєщенко [1, с. 51]. Для кожної складової (серед них ринкова та інтерфейсна, інтелектуальна й кадрова, фінансова складові) запропонована окрема методика оцінки. Автор підтримує підхід, відповідно до якого оцінку фінансової безпеки підприємства можна виконати на основі аналізу його фінансової стійкості, ступінь якої визначається на основі

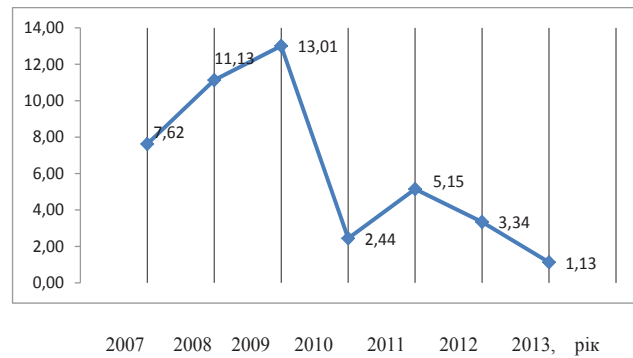

Рис. 2. Динаміка зміни рівня рентабельності (збитковості) ПАТ «Полтавакондитер», %

оцінки достатності оборотних засобів для здійснення виробничо-збутової діяльності. Цей підхід детально описується в літературі з фінансового менеджменту та оцінок ризику. Оціночні показники представлені формулами 1-3:

1) надлишок чи недостача власних оборотних засобів, необхідних для формування запасів і покриття витрат, пов'язаних з господарською діяльністю підприємства ($\pm E_c$):

$$\pm E_c = E_c - Z; \quad (1)$$

2) надлишок чи недостача власних обігових засобів, а також середньострокових і довгострокових кредитів і займів ($\pm E_m$):

$$\pm E_m = (E_c + K_m) - Z; \quad (2)$$

3) надлишок чи недостача загальної величини оборотних засобів ($\pm E_n$):

$$\pm E_n = (E_c + K_m + K_t) - Z, \quad (3)$$

де Z – сума запасів і витрат;

E_c – сума власних оборотних коштів підприємства;

K_m – середньострокові та довгострокові кредити і займи;

K_t – короткострокові кредити і займи.

Показники економічної безпеки ПАТ «Полтавакондитер» за 2009-2013 роки

Таблиця 2

Показник	Роки				
	2009	2010	2011	2012	2013
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0959	0,0624	0,1432	0,0539	0,0774
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,9271	1,5357	1,8431	1,9770	2,2764
Коефіцієнт загальної ліквідності	3,1143	2,4853	2,6378	3,0283	3,6010
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,8110	0,7542	0,7543	0,7928	0,8302
Коефіцієнт фінансової залежності	1,2331	1,3260	1,3257	1,2613	1,2045
Коефіцієнт фінансування	4,3395	3,0730	3,0708	3,8274	4,8910
Коефіцієнт маневреності власних оборотних активів	0,9480	1,1342	1,1847	1,0464	0,9369
Коефіцієнт обіговості всього капіталу підприємства	1,9263	1,7730	1,7717	1,5140	1,3661
Коефіцієнт обіговості оборотних активів	3,1281	2,7644	2,6469	2,5053	2,2835
Коефіцієнт обіговості необоротних активів	4,3779	4,3275	4,8725	4,1315	3,5440
Коефіцієнт фінансового ризику	0,2331	0,3260	0,3257	0,2613	0,2045
Рентабельність активів	0,1231	0,0232	0,0499	0,0322	0,0109
Рентабельність власних оборотних активів	0,1810	0,0353	0,0734	0,0433	0,0147
Рентабельність продукції	0,2317	0,1577	0,1586	0,2157	0,2053
Валова рентабельність продажів	0,1881	0,1362	0,1369	0,1774	0,1703
Рентабельність власного капіталу	0,1437	0,0292	0,0640	0,0418	0,0134
Коефіцієнт зношення основних засобів	0,7696	0,8785	0,8703	1,0157	1,1622
Коефіцієнт придатності основних засобів	1,2995	1,1383	1,1490	0,9845	0,8604
Коефіцієнт росту основних засобів	1,0511	1,1699	0,9423	0,9876	1,0698
Фондовіддача	3,0961	2,6813	2,8130	2,3165	1,8145
Фондоозброєність	31,9583	38,4255	47,8187	48,6764	55,6275
Матеріалоемність	0,6171	0,6703	0,6689	0,5789	0,5808

Залежно від значень оціночних показників можна виділити області фінансової стійкості та визначити рівні фінансової безпеки підприємства. Залежно від значень одержаних показників виділяють п'ять рівнів фінансової стійкості.

Абсолютна фінансова стійкість і абсолютна безпека досягається за умови виконання наступних умов:

$$\pm E_c \geq 0, \pm E_m \geq 0, \pm E_n \geq 0$$

Підприємство характеризується як підприємство із нормальною фінансовою стійкістю та нормальним рівнем безпеки за умови:

$$\pm E_c \approx 0, \pm E_m \approx 0, \pm E_n \approx 0$$

Хиткий фінансовий стан і нестабільний рівень безпеки мають підприємства оціночні показники яких мають значення:

$$\pm E_c < 0, \pm E_m \geq 0, \pm E_n \geq 0$$

Критичний фінансовий стан і критичний рівень безпеки:

$$\pm E_c < 0, \pm E_m < 0, \pm E_n \geq 0$$

Кризовий фінансовий стан і кризовий рівень безпеки:

$$\pm E_c < 0, \pm E_m < 0, \pm E_n < 0$$

Результати наведено в таблиці 3.

Абсолютна фінансова стійкість і абсолютна безпека характерна для ПАТ «Полтавакондитер» протягом всього періоду.

У роботі Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьова, О.М. Ляшенко [2, с. 67] за критерій безпеки пропонується брати чистий прибуток, який порівнюється з мінімальним прибутком, необхідним для простого відтворення. Таке порівняння дозволяє визначити те, чи знаходиться підприємство в стані безпеки.

$$Pr_m = \frac{ЗП - (1 - ПДВ)(ЗП + Ам) + Ш}{(1 - ПДВ - П_{пр})} * (1 + \frac{T_i}{100}), \quad (4)$$

де Pr_m – мінімальний прибуток, необхідний для простого відтворення;

ЗП – витрати на оплату праці з відрахуваннями в різні фонди, тис. грн.;

Ам – амортизація основних засобів, тис. грн.;

Ш – штрафи, які відносяться на чистий прибуток, тис. грн.;

$P_{пр}$ – ставка податку на прибуток (в долях одиниці);

$Pr_{ч}$ – чистий прибуток, тис. грн.

T_i – темпи інфляції за обраний для розрахунку період (за даними Держкомстату).

Наступним іде порівняння мінімального прибутку, необхідного для простого відтворення, з чистим прибутком ($Pr_{ч}$). Якщо в поточному періоді $Pr_{ч} = Pr_m$ або $Pr_{ч} > Pr_m$, то підприємство знаходиться в економічній безпеці, якщо $Pr_{ч} < Pr_m$, то економічної безпеки в підприємства немає.

Запропонована методика не вимагає від аналітика знань економіко-математичних методів оцінки, що розширює коло користувачів.

За даними таблиці в 2009, 2012, 2013 роках економічна безпека підприємства була в загрозовому стані.

Цікавим та досить новим є методика оцінки економічної безпеки за відтворювальним підходом Ю.В. Шутяк. [7], який пропонує наступну формулу мінімального прибутку, необхідного для простого відтворення:

$$Pr_m = (BM + ЗП + IOB) \frac{T_i}{100} - A, \quad (5)$$

де ВМ – витрати сировини, матеріалів, запасних частин і напівфабрикатів;

ЗП – витрати на оплату праці з нарахуваннями на соціальні потреби, тис. грн.;

IOB – інші операційні витрати, тис. грн.;

T_i – відсоток інфляції в і-му періоді;

A – амортизація основних засобів, тис. грн.;

Формула 5 відображає ситуацію, коли підприємство функціонує за рахунок власних коштів: коли просте відтворення передбачає покриття матеріальних витрат, витрат на оплату праці та інших операційних витрат, а прибуток і амортизація повинні покривати втрати від інфляції.

Таблиця 3

Діагностика фінансової безпеки ПАТ «Полтавакондитер» за період 2009-2013 рр. за методикою Л.Г. Мельника і О.І. Карінцевої, тис. грн.

Показник		2009	2010	2011	2012	2013
Показник	Запаси і витрати	46 434,0	53 934,0	48 234,0	50 368,0	50 460,0
	Власні оборотні кошти	82 692,0	84 358,0	99 410,0	96 802,0	98 890,0
	Середньострокові та довгострокові кредити і позики	0,0	0,0	0,0	370,0	196,0
	Короткострокові кредити і позики	0,0	6 000,0	7 135,0	6 794,0	823,0
	E _c	36 258,0	30 424,0	51 176,0	46 434,0	48 430,0
	E _m	36 258,0	30 424,0	51 176,0	46 804,0	48 626,0
	E _n	36 258,0	36 424,0	58 311,0	53 598,0	49 449,0
Область економічної безпеки		Абсолютна фінансова стійкість і абсолютна безпека				

Таблиця 4

Розрахунок мінімального прибутку (тис. грн.), необхідного для простого відтворення за методикою Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьова, О.М. Ляшенко

Показник	2009	2010	2011	2012	2013
Матеріальні затрати	265 192,0	297 248,0	313 151,0	253 295,0	216 436,0
Витрати на оплату праці	39 464,0	40 929,0	43 915,0	49 955,0	42 272,0
Відрахування на соціальні заходи	14 471,0	15 054,0	16 138,0	18 383,0	15 514,0
Амортизація	9 047,0	10 541,0	11 347,0	10 658,0	10 954,0
Темп інфляції	19 004,0	19 051,0	19 735,0	27 608,0	24 034,0
Штрафи	21 100,00	12 445,53	77 036,49	-	-
Пр _м	7 290,3	5 507,1	5 724,5	9 328,9	5 105,4
Пр _ч	24 340,0	5 097,0	11 932,0	7 720,0	2 506,0
Критерій оцінювання	Пр _ч <Пр _м	Пр _ч >Пр _м	Пр _ч >Пр _м	Пр _ч <Пр _м	Пр _ч <Пр _м

Діагностику рівня економічної безпеки підприємства необхідно проводити за допомогою шкали, представленої в таблиці 5.

Результати досліджень за методикою Ю.В. Шутяк наведено в таблиці 6.

Згідно отриманих даних, підприємство характеризується критичним рівнем економічної безпеки за весь період. Це вказує на звужене відтворення на підприємстві, де не можуть відшкодуватися усі витрати операційної діяльності, відсотки по кредитах і втрати від інфляції, при цьому, зрозуміло, не залишається вільних коштів для покращення факторів виробництва.

Отже, проаналізовано стан економічної безпеки ПАТ «Полатвакондитер». Деякі результати досить різняться між собою. Це говорить про те, абсолютно точної методики оцінки немає. Проте прослідковується певна тенденція до погіршення стану економічної безпеки підприємства.

Зазначимо, що економічна безпека – це показник, який розглядається на рівні макро-, мікро- та мезосередовища підприємства. Головними істотними проблемами, які впливають на діяльність товариства, є несвоєчасні розрахунки споживачів за отриману продукцію, нестабільність законодавчих актів, особливо податкового законодавства, низька купівельна платоспроможність населення, висока конкуренція, нестабільна економічна та політична обстановка в країні, агресивна політика Росії, що безпосередньо торкається діяльності підприємств кондитерської галузі.

Також однією з проблем забезпечення економічної безпеки є висока чутливість виробників кондитерських та шоколадних виробів до стану ринку какао-бобів. Вони є імпортною сировиною, таким чином, вітчизняні кондитери є досить чутливими до валютних ризиків. Слід зазначити, що в 2013 році є деяке послаблення позицій українських виробників у шоколадному сегменті. Це пов'язано з тим, що 19 верес-

Таблиця 5

Шкала рівнів економічної безпеки підприємства

Значення шкали	Діагноз	Опис
(1; +∞)	Високий рівень економічної безпеки	Сума відшкодування відсотків по кредитах і втрати від інфляції вдвічі перевищує необхідний рівень, що свідчить про можливість забезпечення розширеного відтворення і високий рівень економічної безпеки
[0,1; 1]	Нормальний рівень економічної безпеки	На підприємстві відшкодовуються усі витрати операційної діяльності, відсотки по кредитах і втрати від інфляції і при цьому залишаються вільні кошти для покращення факторів виробництва, що свідчить про можливість забезпечення розширеного відтворення і стан економічної безпеки
(-0,1; 0,1)	Нестабільний рівень економічної безпеки	На підприємстві відшкодовуються усі витрати операційної діяльності, відсотки по кредитах і втрати від інфляції, проте не залишається коштів для покращення факторів виробництва, що свідчить про забезпечення простого відтворення
[-1; -0,1]	Критичний рівень економічної безпеки	Величина фінансового результату від операційної діяльності і амортизації лише частково перекривають втрати від інфляції і виплати відсотків по кредитах, що не дозволяє забезпечити навіть просте відтворення. Тобто на підприємстві спостерігається звужене відтворення
(-∞; -1)	Катастрофічний рівень економічної безпеки	Фінансовий результат від операційної діяльності свідчить про те, що на підприємстві не відшкодовуються операційні витрати навіть після корегування на амортизацію, а додаткові втрати від інфляції і необхідність сплачувати відсотки по кредитах погіршують ситуацію

Таблиця 6

Результати досліджень за методикою Ю.В. Шутяк

Показник	2009	2010	2011	2012	2013
ІОВ	19 004,0	19 051,0	19 735,0	27 608,0	24 034,0
Прм	370 891,1	396 026,7	401 131,2	338 889,5	289 376,3
ОП	35 486,0	11 849,0	18 731,0	12 326,0	5 340,0
Зв	-335 405,1	-384 177,7	-382 400,2	-326 563,5	-284 036,3
Кв	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9
шкала	[-1; -0,1]	[-1; -0,1]	[-1; -0,1]	[-1; -0,1]	[-1; -0,1]

Таблиця 7

Узагальнююча характеристика кондитерської галузі

Ознака	Характеристика
Позитивний аспект	Інвестиційно приваблива галузь харчової промисловості України; наявність значного інвестиційного потенціалу, реалізація якого дозволить значно підвищити ефективність господарювання
Негативний аспект	Матеріалосміність – більша частина витрат спрямована на придбання сировини; коливання цін на сировину (цукор, борошно, какао-боби) протягом року.
Основні постачальники сировини	В Україні наявна місцева сировина – борошно та цукор. Какао-боби імпортуються значною мірою з Західної Африки.
Перспективи	Орієнтація на експорт продукції, модернізація виробництва для виготовлення якісної продукції та розширення асортименту, удосконалення системи розподільної логістики; переорієнтація з виробництва продукції преміум-класу на збільшення обсягів вагових шоколадних цукерок, оскільки цей сегмент практично не зазнав впливу фінансової кризи й досі залишається бажаним
Серйозні загрози	Залежність від цін на імпортовану сировину; встановлення іншими країнами обмежень на кондитерську продукцію українських виробників. Значне використання сировини на основі рослинних жирів з метою здешевлення.

ня 2013 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про внесення змін до Митного тарифу України», згідно з яким Митний тариф перебудовується на основі гармонізованої системи кодування ГС-2012, якою користуються в більшості країн світу, у тому числі в ЄС. При цьому Закон передбачає підвищення з 5% до 10% ставок ввізного мита на ряд товарних позицій, що виступають сировиною для кондитерської галузі (какао-порошок), а також на кондитерське обладнання (печі хлібопекарські та кондитерські). Підвищення вартості сировини та обладнання відповідним чином має відобразитись на вартості продукції. Що стосується ринку цукру, то він характеризується високим ступенем державного регулювання, що негативно позначається на його учасниках.

Підсумовуючи проведений аналіз стану кондитерської галузі в цілому та рівня економічної безпеки представників галузі можна зробити узагальнюючі висновки щодо позитивних і негативних характеристик галузі (таблиця 7).

Серед передумов розвитку кондитерської галузі України є вирішення однієї з основних задач щодо подолання торгових обмежень. Це стане можливим завдяки розв'язанню низки внутрішньоекономічних проблем (подальше зниження регуляторного тиску, вдосконалення Податкового кодексу, митних процедур тощо); зняття обмежень на постачання українських кондвиробів, які запроваджені Росією, Казахстаном і Білоруссю; повна лібералізація торгівлі кондитерськими товарами з Євросоюзом.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, у роботі було проведено оцінку економічної безпеки підприємств кондитерської промисловості в межах її фінансової складової. Також здійснено економічну оцінку ситуації в кондитерській галузі України, яка впливає на умови функціонування підприємств

та макроекономічну складову економічної безпеки. У ході аналізу були визначені основні проблеми галузі, які негативно впливають на рівень економічної безпеки виробників кондитерської продукції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ильяшенко С.И. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.И. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12-19.
2. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: [монографія] / Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
3. Мартиновський В.С. Сучасний стан і перспективи розвитку кондитерської галузі України / В.С. Мартиновський, Ю.О. Сьоміна // Економіка Харчової Промисловості. – 2014. – № 2(22). – С. 43-45.
4. Мартиновський В.С. Сучасний стан та оцінка ефективності виробництва підприємств кондитерської промисловості України / В.С. Мартиновський, В.О. Ігнатенко // Економіка харчової промисловості. – 2012. – № 2 (14). – С. 14-16.
5. Мельник Л.Г. Економіка підприємства: [навч. посіб.] / Л.Г. Мельник, О.І. Карінцева. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 412 с.
6. Огляд кондитерського ринку України // Національне рейтингове агентство Рюрик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rurik.com.ua>.
7. Шутяк Ю.В. Діагностика економічної безпеки підприємства: дис. ... канд. екон. наук.: 08.00.04: / Шутяк Ю.В. ; Хмельниць. нац. ун-т. – Хмельницький, 2011.
8. Індеси харчової продукції за видами діяльності за січень-вересень 2014 року / Державна служба статистики України . – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/pr/ipp_vd_m/ipp_vd_m_u/ipp_vdm0914_u.htm. – Дата звернення: 30.11.2014.
9. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності за січень-вересень 2014 року / Державна служба статистики України . – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2013/pr/orp/orp_u/orp0914_u.htm. – Дата звернення: 30.11.2014.